

Ключевые слова: дискуссія; інноваційна діяльність; інноваційні методи; інтерактивна лекція; лекція; метод фокальних об'єктів; методи; мозговий штурм; проблемна лекція; семінар; синектика; форми; евристичний семінар.

L. Kozak

**PREPARATION OF FUTURE TEACHERS
OF PRESCHOOL EDUCATION AND PSYCHOLOGY
TO INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITIES:
TECHNOLOGICAL ASPECTS**

In the article grounds the relevance of innovation-oriented forms and methods in the preparation of future teachers of preschool education and psychology to innovative professional activities; The essence of innovative teaching methods and their uses in lectures and seminars on subjects of professional pedagogical cycle. Innovation-oriented form of education direct future teachers of pre-school pedagogy and psychology to develop innovative content to the implementation of preschool education, interdisciplinary relations, research, study innovative teaching experience, simulation and design of integrated educational process, creating innovative educational projects and their implementation in teaching practice. To innovative teaching methods include those that are focused on the development of creative thinking, future teacher, teaching critical analysis of reality, the ability to generate new educational ideas, including: dialogic: heuristic conversation, synthesis of ideas, microphone; discussion: controversial discussion of important issues for profession – «roundtable» debate, problem-reflective polylogue; problem-based learning: an analysis of teaching situations, case method, auction pedagogical ideas; development of creative and critical thinking – brainstorming, free association, analogy, synektyky; Playing: business and role plays. The author proved that technological literacy and innovative culture is the dominant characteristic of the modern teacher provides a transition to a qualitatively new level of efficiency and optimality of organization the educational process.

Keywords: brainstorming; discussion; forms; heuristic workshop; innovation; innovative methods; interactive lecture; Lecture problem; lecture; method of focal objects; methods; synektyka; workshop.

Рецензенти

Побірченко Н. А. – д. психол. н., проф.,

Мачинська Н. І. – д. пед. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2014

УДК 371.2.

К. С. Балаєва

**МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО
ПРОФІЛЮ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Розкрито сутність та зміст дефініцій: модель, модель навчального процесу, метод моделювання; узагальнено характерні риси моделей; представлено окремі моделі підготовки педагогічних працівників до інноваційної професійної діяльності; розглядаються характерні, відмінні особливості кожної з них.

Ключові слова: елементи моделі; інноваційна діяльність; моделювання; модель.

Вступ. Необхідність успішної реалізації соціо-економічних, культурних і технологічних трансформацій, що відбуваються у суспільстві, актуалізує проблему модернізації усієї освіти як провідного чинника розвитку будь-якої країни. Відповідно до законі України «Про освіту» (1996), «Про дошкільну освіту» (2001), Державною програмою «Вчитель» (2002), Національною доктриною розвитку освіти (2002), Концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти України та її інтегрування в європейський освітній простір (2004) сучасна система освіти потребує фахівця інноваційного типу, здатного до постійної

самоосвіти та професійного самовдосконалення, спроможного реалізувати освітні стандарти, впроваджувати новітні педагогічні технології. Нові вимоги до професійної компетентності педагогічних кадрів зумовлюють пошук основних механізмів підвищення ефективності їх фахової підготовки.

Питання реформування професійної освіти педагогів, зокрема вихователів, та перехід на міжнародні стандарти підготовки фахівців набуває особливої актуальності у контексті інтеграції України у міжнародний освітній простір (Мельник Н., 2012, с. 83).

Ефективна підготовка дошкільного педагога до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності може бути здійснене лише при побудові навчання як цілісного процесу. Коригування змісту і методики підготовки майбутніх вихователів відповідно до вимог сучасності є одним із пріоритетних напрямків модернізації вищої освіти України. У зв'язку з цим виникає потреба в розгляді моделей підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності та побудови на їх основі авторської моделі.

В контексті нашого дослідження важливими є наукові розвідки щодо професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів і формування готовності майбутніх педагогічних працівників ДНЗ до професійної діяльності розглядають О. Абдулліна, А. Алексюк, Є. Белозерцев, А. Бойко, Я. Болюбаш, В. Бондар, О. Глузман, С. Гончаренко, Г. Гребенюк, К. Дурай-Новакова, В. Євдокимов, М. Євтух, С. Єлканов, І. Зязюн, Л. Кадченко, Л. Коваль, В. Ковальов, Л. Кондрашова, Б. Коротяєв, О. Курилліна, З. Левчук, А. Ліпенко, С. Манукова, О. Міщенко, О. Мороз, Р. Пенькова, Л. Разборова, В. Сластьонін, В. Щербина та ін. Зокрема, значним є внесок у розвиток теорії та практики вищої педагогічної освіти О. Абдулліної, А. Алексюка, А. Бойко, Я. Болюбаша, О. Глузмана, Б. Коротяєва та ін. Питання розробки та впровадження освітніх технологій, педагогічних технологій навчання й виховання в цілому розглядали В. Боголюбов, М. Горчакова-Сибірська, В. Гузєєв, І. Зязюн, Т. Назарова, А. Нісімчук, А. Савельєв, Г. Селевко, В. Сластьонін, І. Смолюк та ін. Серед праць українських і зарубіжних учених, присвячених розгляду окремих аспектів проблеми підготовки майбутніх фахівців означеної категорії до інноваційної професійної діяльності, відзначимо, у першу чергу, монографію Л. Подимової та В. Сластьоніна, кандидатські дисертації М. Дуки, Н. Крицької, І. Протасової, Ю. Рудиної, Л. Седової, Л. Струценко.

Проте згадані праці порушують тільки окремі питання моделювання підготовки майбутніх вихователів до інноваційної професійної діяльності і не можуть розглядатись як фундаментальні.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю усунення суперечності між нагальною потребою вдосконалення підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до інноваційної професійної діяльності і недостатнім рівнем розробки теоретико-методологічного й технологічного забезпечення зазначеного процесу.

Мета статті є висвітлення та узагальнення наукових підходів до моделювання підготовки педагогічних фахівців нової генерації

У науковій літературі існує чимало підходів до категоризації поняття «модель». Узагальнення наукових розвідок дозволяє встановити, що їх авто-

ри називають ознаки, властивості моделей, а саме: штучно створений зразок; структура, яка відтворює частину дійсності в спрощеному вигляді; наочна форма відпрацювання оригіналу, конкретний образ об'єкта, в якому відбиваються реальні або передбачувані властивості.

Поняття «модель навчального процесу» в інструментальному значенні трактується як позначення схеми або плану дій педагога під час здійснення навчального процесу, її основу переважно визначає діяльність студентів, яку організовує і структурує вихователь (Кларин М. В., 1997, с. 10). Найбільш поширеними є такі характеристики моделі навчального процесу: характер і послідовність етапів навчання в часі, характер взаємодії викладача та студента (співвідношення і характер ролей, типові засоби реагування викладача та дії студентів), характеристика очікуваних результатів навчання. Існує також розуміння моделі навчального процесу, де зазначені диференціатори застосовуються як додаткові (Шапран О. І., 2008, с. 174-175).

Моделювання освітнього процесу необхідно для визначення цілей, способів і засобів їх досягнення, отримання належних результатів (Козак Л. В., 2013, с. 102).

Метод моделювання дозволяє: за результатами дослідів, розрахунків, вимірювань, спостережень, логічного аналізу моделей вивчати явища й процеси, які відбуваються в реальних об'єктах; на основі вивчення різних сторін оригіналу створювати узагальнюючу, абстрактну, ідеальну модель об'єкта; виступати в якості замітника об'єкта вивчення, імітувати структуру та функціонування тих чи інших аспектів об'єкта вивчення, аргументувати висновки й рішення щодо їх змін; бути засобом коментування конкретних відомостей про об'єкт вивчення; виконувати роль оператора, який поєднує апарат вираження моделі й завдання дослідження (Архангельский С. І., 1976, с. 73).

З метою створення авторської моделі підготовки фахівців дошкільного профілю до інноваційної діяльності розглянемо окремі моделі підготовки педагогічних працівників.

Так скажімо, у дисертаційному дослідженні Л. Хомич розроблена концептуальна модель психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів. Головними компонентами даної моделі є мета, функції, структура, зміст, форми і методи, контроль. Рівень їх розробленості, взаємодії один з одним визначає ефективність підготовки фахівця.

Головною метою є забезпечення високого рівня якості підготовки майбутніх вчителів початкової школи, яка передбачає формування вчителя-дослідника, здатного творчо вирішувати завдання учбово-виховної роботи з молодшими школярами. Функції – інтеграційна, організуюча, освітня.

Зміст психолого-педагогічної підготовки майбутнього фахівця слід розглядати як комплекс, в

основі якого знаходиться програмно цільовий метод планування і управління процесом навчання, які повинні забезпечувати інтеграцію дисциплін циклу і відображати сучасний рівень розвитку тієї або іншої науки, її специфіку. Розроблена концептуальна модель системи психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів реалізується на трьох рівнях, зокрема в процесі учбово-пізнавальної діяльності студентів, під час науково-дослідної самостійної роботи і в процесі учбово-практичної діяльності в школі.

Г. Беленькою розроблено та обґрунтовано модель формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах університетської підготовки, яка наочно описує цей процес: мету, завдання, основні етапи: адаптаційно-орієнтувальний, на якому відбувається усвідомлення і осмислення вибору професії, здійснюється корекція життєвих пріоритетів, оволодіння метауміннями учіння; змістово-рефлексійний, у процесі якого відбувається оволодіння фаховими знаннями і уміннями, їх осмислення (рефлексія), здійснюється розвиток професійно значущих якостей особистості; практико-перетворювальний, на якому відбувається інтеграція вихователя у педагогічне середовище, професійна та особистісна самореалізація. У моделі відображено, що кожний з етапів має свої завдання і характеризується домінуючими циклами взаємодії учасників навчально-виховного процесу, що поступово ускладнюються. На першому етапі використовуються способи взаємодії, що забезпечують введення особистості у навчальну професійно спрямовану діяльність, а також розподілення дій викладача і студентів (навчання і учіння). На другому етапі використовуються репродуктивні (імітовані) і підтримані викладачем дії студентів. На третьому – саморегульовальні, самоспонукальні та самоорганізовувальні дії. Така побудова навчально-виховного процесу обумовлює поетапне використання методів: від пояснювально-ілюстративних, репродуктивних на першому етапі до методів проблемного викладу, частково-пошукових на другому та дослідницьких на третьому (Беленька Г. В., 2012, с. 357).

З метою створення авторської моделі Л. Козак охарактеризовує моделі, серед яких модель В. Сластьоніна та Л. Подимова, яка включає структурні (мотиваційний, креативний, технологічний, рефлексивний) та функціональні (особистісно вмотивована переробка освітніх програм, планування роботи, прийняття рішення про використання інновацій, прогнозування труднощів, формування цілей, упровадження нововведень у педагогічний процес, корекція і оцінка інноваційної діяльності) компоненти. Експериментальне вивчення цими ж авторами питань розуміння й реагування учителів на інновації сприяло розробці певних технологічних карт формування готовності вчи-

теля до інноваційної діяльності на різних етапах професійної підготовки. Професійне вміння розробляти технологічну карту є вершиною методичної вправності педагога-дослідника. Запропоновані технологічні карти формування готовності вчителя до інноваційної діяльності В. Сластьоніна і Л. Подимова визначають послідовність дій на різних етапах професійної підготовки. Вони широко використовуються у вітчизняній і зарубіжній практиці організації навчально-виховного процесу вищої школи, допомагають викладачам підготувати студентів до майбутньої інноваційної діяльності (Шапран О. І., 2008, с. 182-187); дидактична модель підготовки студентів до інноваційної діяльності розроблена Ю. Максимовим, де види та основні форми навчання відповідають виділеним у процесі дослідження компонентам (когнітивному, операційному, мотиваційному, інноваційному); модель підготовки студентів до використання інноваційних педагогічних технологій Л. Машкіної, яка побудована на трьох складових: змістовій, технологічній і результативно-оціночній (Козак Л. В., 2013, с. 105).

Спираючись на досвід провідних вітчизняних і зарубіжних вчених й аналіз наукової педагогічної літератури, Л.Козак була розроблена структурно-компонентна модель підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності, яка містить такі складові: цільову, теоретико-методологічну, змістово-технологічну, результативну, критеріально-оцінювальну. За результатами дослідження підготовки майбутнього викладача до інноваційної професійної діяльності в логіці формування ціннісно-мотиваційної, інформаційно-когнітивна, операційно-діяльнісної; особистісно-креативної, професійно-рефлексивної готовності до даного виду діяльності, дослідницею були виділені такі етапи: мотиваційно-цільовий етап, інформаційно-пізнавальний етап, операційно-діяльнісний етап, творчо-ігровий етап, рефлексивно-оцінювальний етап.

Н. Ходаковою була розроблена модель, в якій автор прагнула максимально сконцентрувати пізнавальну діяльність студентів в просторі змісту досліджуваного предмета, посилити особистісне взаємодія викладачів і студентів, зняти напруженість, пов'язану з формальними аспектами навчання у вузі. До компонентів розробленої інноваційної моделі формування інформаційної компетенції педагога дошкільної освіти у ВНЗ належать: комунікативно-ціннісний, змістовно-інформаційний та діяльнісний (Ходакова Н. П., 2010, с. 97).

Концептуальна модель системи інноваційної підготовки майбутніх учителів в умовах навчально-науково-педагогічних комплексів О. Шапран відображає такі основні провідні ідеї, а саме: інтеграція різних навчальних закладів у педагогічні комплекси; життєвість та ефективність реалізації концептуальних ідей у динамічний процес

підготовки майбутніх учителів в умовах ННПК; при визначенні мети інноваційної підготовки враховувалися такі вимоги до неї: подільність на цілі; конкретність її складових та можливість прогнозування результатів; у внутрішній структурі ННПК виділено чотири підсистеми: виховна підсистема охоплює формування моральних цінностей та етики поведінки в суспільстві; навчальна підсистема сприяє засвоєнню інноваційних знань, умінь та навичок; виробнича – передбачає формування творчих підходів до праці; науково-дослідна підсистема проектується на проведення дослідно-експериментальної роботи за інноваційною тематикою; у процесі підготовки в педагогічному комплексі виокремлено чотири основні види діяльності: навчальна, виробнича, комунікативна, науково-дослідна; тільки в умовах інноваційного середовища можливо сформулювати вчителя-дослідника та новатора, тощо (Шапран О. І., 2008, с. 194-210).

У Житомирському державному педагогічному університеті імені Івана Франка розроблено концептуальну модель підготовки вчителя-вихователя, яка вміщує чотири головні підпростори: структурний, процесуальний, аксіологічний, технологічний. О. Дубасенюк зазначає, що структурний підпростір включає такі елементи: мету, завдання, суб'єкт, предмет, засоби педагогічної діяльності. Процесуальний – це наступні етапи діяльності педагога: проектувально-цільовий, організаційний, стимулюючо-спонукальний, контрольний-оцінний. Аксіологічний підпростір охоплює сукупність інтегральних якостей майбутнього педагога – професіоналізм особистості та професіоналізм діяльності, професійно-педагогічну спрямованість,

особистісні властивості. Технологічний – передбачає запровадження системного підходу до педагогічного процесу підготовки майбутніх фахівців: від постановки мети до оцінки результатів проведеної роботи (Дубасенюк О. А., 2000, с. 7). Ця модель об'єднує чотири підпростори професійної діяльності майбутнього педагога й виступає як цілісна система підготовки вихователя (Шапран О. І., 2008, с. 188).

Висновки. Аналіз різних моделей підготовки майбутнього вихователя дає можливість зробити такі висновки: моделі ґрунтуються на системному, індивідуально-творчому, особистісно-орієнтованому, діяльнісному, інноваційному, акмеологічному, діалогічному та гуманістичному підходах; вони представлені графічно; мають різні компоненти, якості, характеристики, з різних сторін описують процеси навчання, виховання та підготовки фахівців; схематично зображують етапи та структуру підготовки; визначають завдання, принципи та технології навчання; ураховують рівні підготовки; простежують зв'язки між різними компонентами системи або навчальними закладами в системі безперервної освіти тощо.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності проблеми. Перспективними вважаємо узагальнення отриманих теоретичних даних та побудови на їх основі моделі підготовки майбутнього вихователя до інноваційної професійної діяльності, формування змісту навчання та обґрунтування рекомендацій та пропозицій щодо поліпшення підготовки фахівців дошкільного профілю у вищих I-IV рівнів акредитації до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності.

Література

1. **Архангельский С. И.** Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / С. И. Архангельский. – М.: Просвещение, 1976. – 246 с.
2. **Беленька Г. В.** Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.08 / Беленька Г. В. – К., 2012. – 493 с.
3. **Дубасенюк О. А.** Професійна педагогічна діяльність: Сутність та сучасні підходи // Професійна підготовка педагогічних працівників: Науково-методичний збірник / За ред. докт. пед. наук О. А. Дубасенюк та докт. пед. наук Л. П. Пуховської. – Київ – Житомир, 2000. – С. 3 – 9.
4. **Кларин М. В.** Инновации в обучении: метафоры и модели (Анализ зарубежного опыта / М. В. Кларин – М.: Наука, 1997. – 223 с.
5. **Козак Л. В.** Структурно-компонентна модель підготовки майбутнього викладача дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності / Л. В. Козак // Педагогічний процес: теорія і практика. – Київ: Едельвейс. – 2013. – Вип. 2. – С. 98-110.
6. **Мельник Н.** Підготовка педагогічних кадрів для дошкільної освіти у США / Наталія Мельник // Порівняльно- педагогічні студії: наук.-пед. журн. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки, Уман. держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. – К.: 2012. – № 2(12). – с. 81-87.
7. **Ходакова Н. П.** Профессиональная подготовка педагога дошкольного образования в вузе средствами информационных технологий. // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2010. – № 11. – С. 97-98.
8. **Шапран О. І.** Система інноваційної підготовки майбутнього вчителя в умовах навчально-науково-педагогічних комплексів (Текст) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Шапран Ольга Іллівна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 432 с.

Reference

1. **Arkhangelsk, S. I.** (1976). Lectures on nauchnoy organization education process in Highschool: Education, 246 (in Russian).
2. **Belenky, G.** (2012). Teoretyko-metodychni basis for the formation of professional competence of teachers of pre-schools in terms of speed training. ...Doctor's thesis: Kiev, 493 p. (in Ukrainian).
3. **Dubasenyuk, O. A.** (2000). Professional pedagogical activity: Essence and modern approaches // Training teaching staff: Scientific-methodical collection / development. Doctor O. A. Dubasenyuk (Ed.) and Doctor L.P.Puhovskoyi o (Ed.). Kyiv – Zhytomyr, p. 3-9 (in Ukrainian).
4. **Klaryn, M. V.** (1997). Innovations in Education: metafors and Models (Analysis Experience) Moscow: Science, 223 p. (in Russian).
5. **Kozak, L.** (2013). Structure-component model of training future teachers of pre-school pedagogy and psychology to innovative professional activities. Teaching Process: Theory and Practice. Kiev: Edelweiss, 2. p. 98-110 (in Ukrainian).
6. **Melnik, N.** (2012). Preparing teachers for pre-school education in the United States Comparative studies and educational: scientific-pedagogical. Kyiv, 2 (12), p.81-87 (in Ukrainian).
7. **Hodakova, N. P.** (2010). Vocational training of the preschool teacher in higher education institution means of information technologies. International magazine of applied and basic researches, 11, p. 97-98 (in Russian).
8. **Shapran, A. I.** (2008). System innovation training future teachers in terms of teaching and scientific-pedagogical complexes. Doctor's thesis: Kiev, 432 p. (in Ukrainian).

К. С. Балаева

**МОДЕЛИРОВАНИЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ
ДОШКОЛЬНОГО ПРОФИЛЯ К ПРИМЕНЕНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Раскрыта сущность и содержание дефиниций: модель, модель учебного процесса, метод моделирования; обобщенно характерные черты моделей; представлены отдельные модели подготовки педагогов к инновационной профессиональной деятельности; рассматриваются характерные, отличительные особенности каждой из них.

Ключевые слова: инновационная деятельность; моделирование; модель; элементы модели.

K. Balaieva

**SIMULATION TRAINING PROFESSIONAL PROFILE
FOR PRESCHOOL APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGY
IN PROFESSIONAL ACTIVITIES**

The essence and content of the definitions: model, the learning process, a method of modeling; generalized characteristics of the models; presented some models of teacher professional employees in innovation activities, including: a conceptual model of psycho-pedagogical training of primary school teacher L. Khomych, model of professional competence of teachers in pre-schools under university training G. Belenky, structural-component model of training future teachers preschool pedagogy and psychology to innovative professional activities L.Kozak, model V.Slstonina and L. Podymova, didactic model of training students to innovate Y. Maximov, model training students to use innovative teaching technologies L. Mashkina etc; considered typical, distinctive features of each of them.

Analysis of different models of the future teacher training makes it possible to draw the following conclusions: a model-based system, individual creative, student-centered, active, innovative, acmeological, dialogical and humanistic approaches; represented graphically; have different components, qualities, characteristics, from different angles describe the processes of learning, education and training; schematically depict the stages of preparation and structure; define the objectives, principles and technology education; take into account the level of training; trace the relationship between different components of the system or educational institutions in the system of continuous education.

The study does not exhaust the multiplicity problem. Promising consider synthesis of theoretical and building on their base models to prepare future educator of innovative professional activity, formation of training content and justification of recommendations and suggestions to improve the training of specialists in universities preschool profile I-IV accreditation levels for the use of innovative technology in professional activities.

Keywords: innovation; model elements; model; modeling.

Рецензенти

Бигар Г. П. – к. пед. н., доц.,
Олійник М. І. – к. пед. н., доц.,

Стаття надіслана до редакції 18.09.2014